

Vilma-házi Hírmondó

Megjelenik negyedévente

200 Ft.

Köszöntöm az olvasót

A ki különleges kiadványt tarthat a kezében. A „Vilma háza” alapítvány nemes szándékkal jelentette meg a Vilma-házi Hírmondót, hogy a település lakóit és az érdeklődőket tájékoztassa a Somogyszob, Luther u. 24. szám alatt lévő, a megye kiemelten védett népi műemlékháza életéről, az ott folyó tevékenységekről, valamint a községben történekekről.

Somogyszob első zsúfedeles téglaháza 1839-ben épült. Akkoriban Szobon még fából és vályogból készült talpas házak álltak. A tulajdonos bízhatott a település megmaradásában, jövőjében, hiszen hosszútávra tervezett, mikor a népi építészet remekét, találmányát és hasznosságát is megmutató házat tartós anyagból építette. Ha ma láthatná, két dolognak biztosan örülne: Az egyik, hogy 165 év elteltével eredeti formájában áll a háza, a másik, hogy szolgálja a települést, közkinccsé vált.

Amikor 1981-ben a ház utolsó lakója, Puskás Vilma végleg eltávozott... Ő sem tudta, hogy milyen örökséget, értéket hagy hátra. A somogyszobi fiatalok lelkes csoportja viszont igen és Spanics Katalin vezetésével a megmentéséért minden követ megmozgatott. A Somogyi Hírlap 1981. augusztusi számában a következőket írta: „A somogyszobi fiatalok lelkesedése még nem tört le. Hisznek abban, hogy megmenthetik a Puskás-portát – hogy unokáik is láthassák majd, hol éltek az elődök. De ki fog segíteni nekik?”

Lettek segítők. L. Szabó Tünde tervei alapján kezdődött az épület felújítása. A tanács, az önkormányzat, az Országos Műemléki Felügyelőség, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal és a helyi lokálpatrióták segítségével valósult meg. Külön ki kell emelni a szobi kötődésű

VILMA-HÁZ

emberek támogatását, kétkezi munkáját, megvalósításban való részvételüket. 2001-ben megalakult a műemlékház működtetését végző civil szervezet, a „Vilma Háza” Alapítvány. Két évtized elteltével valósult meg az egykori somogyszobi fiatalok álma. 2003-ban elkészült és átadásra került a hagyományörzés és a képzőművészet élő központjává alakított Vilma ház.

A régi szobi építészet emlékei megtekinthetők Szennában az Európa Nosztra-díjas szabadtéri néprajzi gyűjteményében: a Luther u. 9. számú talpasház, Puskásék méhese, Kisillések pincéje és a faragott oszlopos közkút.

A Vilma ház mégis más, ez itt van köztünk, a mindennapjaink része. A házban a tárgyakat nézve arcokat is látunk. Szüleink, nagyszüleink örökségét elnézve jó néhány emlék eszünkbe jut a régi időről. A ház igazi értéke, hogy lakható, működő építmény. A faluból

származó bútorokkal, családi emlékekkel, használati tárgyakkal az eredeti állapot szerint berendezett első szoba bemutató terem. A hátsó szoba helyet ad a kerámia, tiffany, üvegekészítő, szövő, gyertyaöntő és üvegcsiszoló képzőművészeti műhelynek. Legizgalmasabb látványa a közepén álló füstös-konyha. Látható mit mire használtak, hol füstöltek télen, melyik kemencében mit sütöttek, hol főtt a káposzta, meg a kondérban a leves. A népi lakóház az idén megvalósított szabadidőparkkal a falusi és a térségi turizmus részévé is válhat.

Kedves Szobiak! A további értékmegőrző és értékteremtő közös munkánkhoz a Vilma ház megmentésének, felújításának példája, elődeink szorgalma, kitartása és hite adjon erőt. E gondolatok jegyében ajánlom a Somogyszob múltját, értékeit őrző népi műemlékházat, a közösségi összefogás szép példáját a helybeliek, a hozzánk érkező és átutazó vendégeink figyelmébe.

Eller János
polgármester

A lapot kiadja:

Vilma Háza Alapítvány

Terjeszti:

Vilma-ház, Somogyszobi Általános Iskola, Nagyatád és Vidéke takarékszövetkezet, Somogyszob

Tartalom

1

Eller János polgármester köszöntője,

2

Egy szakdolgozat története / Somogyszobi tájház, Vilma-háza

3

Kopogtat az ősz / Új szerzeményeink / Régiek mondták / Eddigi programjaink

4

Tervezett programjaink / nyitva tartás / Legek köszöntése / Hirdetés

Az újságban hirdetés feladható 100 Ft/ hirdetés

A lap megvásárlásával támogatja a somogyszobi iskolába járó gyerekek Vilma-házában tartott kézműves foglalkozások anyagköltségét

FÜSTÖS KONYHA

Egy szakdolgozat története

1 1989-ben a kaposvári Rippl-Rónai Múzeum néprajzosai gyűjtőútra indultak Somogyszobra, hogy korábban erről a településről a szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjteménybe áttelepített lakóház berendezéséhez adat- és tárggyűjtést végezzenek. Annak idején én is tagja voltam ennek a kis csoportnak és a gyűjtés végén elhatároztam, hogy visszatérek ide, hogy egyetemi szakdolgozatom keretén belül elvégezzem a település néprajzi szempontú vizsgálatát. Ez már több mint 10 éve történt, de még ma is nagy szeretettel és tisztelettel gondolok egykori adatközlőimre, akik sok időt szenteltek arra, hogy az 1950-es évek előtti paraszti életmódot, építkezést, lakáskultúrát, gazdálkodást, viseletet az egyes vallási közösségek ünnepeihöz és az emberélet fordulóihoz kapcsolódó szokásokat megismertessék velem, úgy, ahogy annak idején az öregektől látták, és ahogy ők is átéltek. A népi építkezéssel kapcsolatos adatokat gyűjtve megkülönböztetett figyelmet fordítottam a Luther utca 24-es lakóházra, melynek egykori tulajdonosa és lakója Puskás Vilma volt. A tágas, egykor jobb időt megért portán 1981-ig egy méhes is állt, melyet a Kaposvári Múzeum a Szennai Falumúzeum részére megvásárolt, hogy teljesebbé tehesse Szennában a somogyszobi portát. A helyszínen maradt téglafalazatú, 1839-ben épült házat a Műemléki Felügyelőség már korábban műemlék jellegűvé nyilvánította, mely nagymértékben hozzájárult későbbi megmentéséhez. A község vezetőinek és lakóinak igen bölcs döntésére volt szükség, hogy Vilma halála után hozzájáruljon az igen rossz, elhanyagolt állapotban lévő ház felújításához. Időre és példás összefogásra volt szükség ahhoz is, hogy a felújított ház napjainkra

méltó szerepet kapjon a település életében. Megyénkben kevés példa van arra, hogy egy falu népe megmozdul és féltve őrzött kincseit, „becses óságait” szép lassan előszedegeti azért, hogy a település legrégebb lakóházát közös erővel „tájházzá” rendezze be. Ma ez a ház és a benne lévő gazdag gyűjtemény méltóképpen mutatja be a 21. század emberének a 19. század második és a 20. század első évtizedeiben élt somogyszobi emberek életkörülményeit. Amennyiben egy házat sikerül az eredeti helyszínen megvédeni, és azt korabeli tárgyakkal berendezni, életszerűvé válik és egyben alkalmassá a hagyományok ápolására is.

A település múltjának megőrzéséhez, az értékek átörökítéséhez sok aktív, együtt gondolkodó emberre van szükség. Úgy gondolom, hogy a somogyszobi „Vilma ház” nemcsak a megyehatáron belül, de túl is jó példája van a még fellelhető néprajzi értékek megmentésének.

Kaposvár, 2004. szeptember 10.
Kapitány Orsolya
néprajzkutató

Somogyszobi tájház, Vilma-háza

NÉPVISELETBEN A HÁZ ELŐTT

Már egy éve is annak, 2003. szeptember 6-án, hogy örömteli eseményre gyűltünk össze, mikor is Somogyszob műemlékházát kívülről megújulva, értékes tárgyakkal gazdagon berendezve tájházként avathattuk. Nemcsak a település életében jelentett ez fordulóponthoz, de a térség, az ország is büszke lehet a tájegység legújabb múzeumára. Somogyszob ősi településmagjában húzódik a Luther utca. A hajdani legrangosabb portán áll, az 1836-ban megépült téglaház, mely anyagában, méretében is az egykori gazdagságot reprezentálja. Korabeli társai, a szerényebb méretű talpas házak: a kevésbé időálló szerkezetű favázas, paticsfalú épületek

Vilma-házi Hírmondó

egyike sem maradt fenn mára, az utolsó talpas házakat az 1960-as évek országos méretű felkutatási programja keretében dokumentálhatták. A Somogyszob népi építészeti értékeit feldolgozó tanulmány kiemelten foglalkozott a Luther utca 24. szám alatti házzal, az akkor még teljes porta felmérését is elkészítették.

Dr. Kerecsényi Edit dolgozatában már 1967-ben megfogalmazódott a Vilma-ház, a gazdasági épületek, a méhes, a pince, a kútház védelmének, megmentésének igénye. Akkor ez nem valósulhatott meg, mivel Somogy megye – hasonlóan Zalához, Vashoz, Szabolcs-Szatmár-Bereghez... - a népi épületek védelmét skanzenbe történő áttelepítéssel kívánta megoldani. A térségben fellelhető értékes épületeket ennek megfelelően a Szennai Falumúzeumba szállították (erre a sorsra jutottak a telken álló gazdasági épületek, melyet ma is Szennán láthatunk), másodlagos feladat lett a helyben megmaradtak védelme.

A szennai skanzen felépülése után fordult a figyelem a falvak régi lakóházaira. Ekkor, a 80-as évek elején indult az a folyamat, melynek első lépéseként 1982-ben a Vilma-ház is országos műemléki rangot kapott. Ezzel párhuzamosan kormányzati segítséggel, az ún. Minisztertanácsi program keretében magántulajdonból a község birtokába került a porta. A műemlék-helyreállítási tervet Dr. L. Szabó Tünde készítette, melyek alapján megindult a felújítás, de befejezésére, az épület használatba vételére már nem került sor.

Majd 20 éves szünet után, 2001-ban, a mostoha sorsú épületet a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal műemlék-helyreállítási programja keretében, az ehhez társuló jelentős anyagi segítséggel tudtuk kimozdítani kilátástalan helyzetéből. A korábbi terveket Bánkuti Melitta építész aktualizálta, a kivitelezési munkák Bagó László vezetésével folytak. A környezet: a kert, az udvar Horváth Valéria tervei szerint alakult. A sorban utolsóként említem, bár jóval előrébb kívánkozik Spanics Katalin lelkes munkája, aki nem csak a lakóház berendezésének gyűjtését, a kézműves programok szervezését vállalta magára, hanem a Vilma ház alapítvány létrehozásával a szó legnemesebb értelmében gondnokává vált az épületnek.

A tavaly átadott somogyszobi tájház helyreállítva, berendezve, használatba véve egyben része lett a világörökség-várományos magyarországi tájház-hálózatnak.

Az ezredfordulóra érett meg az a gondolat, hogy a kiterjedt tájház-hálózat Magyarország olyan nemzeti kincse, mely rendszerében, állományában Európában, de a világon is egyedülálló, összességében világörökségi rangra emelhető. A 2000-ben elkészített előterjesztés 215 objektumot szerepeltet, melyek mindegyike országos védelem alatt álló műemlék

-hiszen ez előfeltétele a világörökségnek- egyben eredeti funkciójának megfelelő korabeli berendezéssel bír. Bár ez a javaslat – a magyarországi tájház-hálózat világörökséggé történő nyilvánítása – az egykori Országos Műemlékvédelmi Hivatal Népi Építészeti Osztályának előkészítése kapcsán 2001-ben nem realizálódott, de a téma ma is a várományosi listán szerepel.

A hálózat folyamatosan bővül, tájházak nyílnak meg, alapítványok jönnek létre, Tájház-szövetség alakul. A témában érintettek egyöntetűen vallják, hogy a népi műemlékállomány e legértékesebb szeletét különleges módon, hatékony eszközökkel kell védenünk.

A helybélieknek nemes feladatuk, hogy maguk ismerjék fel múltjuk emlékeit, óvják és vigyázzák azokat. Az értékvédelemmel hivatásszerűen foglalkozóké pedig az, hogy a helyi törekvéseket minden lehetséges eszközzel segítve az egész ország, s ha kell, az egész világ figyelmét felhívják nemzetünk épített örökségére.

Budapest, 2004. szeptember 6.
Dobosyné Antal Anna

Kopogtat az ŐSZ

A kora őszi napok néha még a nyarat idézik. A bárányfelhők között kikandikáló napsugarak megszelídülve, langyosan cirógnak, komótosan szívoogatják a fűszálakról a harmatcseppeket.

Ha nyitott szemmel járjuk az erdőt, mezőt, sok érdekességet látunk. Találkozhatunk az erdei hangyabolyokat fosztogató madarakkal, mint a fekete harkály, a hamvas és zöld hulló. A környékünkön gyakori bükk termésén lakmároznak a pockok és az északról érkező fenyőpinty csapatok. A tölgy makkján híznak a szarvasok, vaddisznók, sokat raktároz belőle télire a szajkó. Az eldugott makkról néha megfelekedezik, így az tavasszal kikelve fává növekedhet.

Ilyenkor már költöznek délre a rendkívül színpompás gyurgyalagok, hallhatjuk gurgulázó hangjukat, amint rétek felett méhekre, darazsakra vadásznak. Velük együtt útra kél a búbos banka és az egyre ritkább szalakóta is. A gólyák nagy része már elment, a füstí és molnárfecskék hatalmas csapatokban gyülekeznek az induláshoz. Az északi rokonaik már úton vannak, a mi nádasainkban éjszakáznak.

A rétek és legelők felett vörös vércsét, egerészölyvet és északról érkezett kékes rétihéját láthatunk pocokra vadászni.

Csapatokba verődve délebbre húznak a csörgő és barátrécék, a cankók, a bíbicek, a billegetők és pityerek. A légykapók, a poszáták és a fülemüle hangját is nélkülöznünk kell tavaszig.

Az enyhe őszi szellőben lustán úszik az ökönyál, az ég kékje már kissé megfakult, mi a betakarítást intézzük úgy, hogy egy-két marékkal jusson majd az itt maradó kis tollasoknak is.

Hóka Sándor

Új szerzeményeink

K atona Erzsébet összes ajándéka:
1 kasmír szoknya, 1 kasmír kendő, 1 vállkendő, 1 hímzett selyem fejkendő, 1 fehér nagypénteki abrosz, 1 karácsonyi abrosz, régi szék, képek.

Kovács Dénes összesen 18 szőttest és falvédőt ajándékozott.

Szereczné Esztike: 1 kasmír szoknya, 2 csipke kötény, szakajtókendők, bögre, füles tálkával gyarapította a gyűjteményt

Kisillés Sándorné: 5 levél, egyiken tölgyfás pecsét a XIX. század közepétől

Tóth Károlyné: vasfazekat, katonaládát, üvegeket, csigát, ruhás kosarat ajándékozott.

Kissné Örzse néni: Március 15-i jubileumi zászlót ajándékozott 1948. emlékére, amit a Szobi református lányok hímeztek 1948-ban.

1848-1948-AS ZÁSZLÓ

Vizeli Mária: Énekes könyv 1869-es, benne a szobi tölgyfás pecsét.

Énekes könyv 1930-as évekből, benne 1926-os KIE pecsét, 1914-es réz dőgcédula, tejes köcsög.

Régiek mondták

D encsi Horváth János: a sűmegi fazekasokat úgy csúfolták: „Pinezért nem adom.” Nem bíztak a pénzben.

Saly József: Az öregapám öregapja mindig azt mondta: Ha tavasz a téltől, nyarat az ősztől nem lehet megkülönböztetni, ha fölszántják a dűlőutakat, a szentföldön háború lesz, az asszonyoknak teher lesz az állapotuk, a lányoknak nem lesz szégyene, akkor itt a világ vége.

Eddigi programjaink

DÉVAI NAGY KAMILLA

Dévai Nagy Kamilla Somogyiszobon eddig 4 ajándék hangversenyt adott Krónikás tanítványaival. Gyermekkori emlék köti falunkhoz, itt tanított nagymamája, Makkay Kamilla. Mostani rendezvényünkön ismét hallhatjuk a fiukat, Kamilla jelenleg Kanadában vendégszerepel.

Február: /Böjtelő hava/
Disznóvágás.
Böllér: Náray László

Március: /Böjtmás hava./
Tojásfestés, gicázás.

A gicákat Hóka Sándor készítette.

Április: /Szent György hava./
Tojás hímzés

Tanító asszonyok:

Kiss Istvánné Örzse néni
Kisillés Sándorné Katka néni
Diseri Józsefné Eta
Vargáné Handó Erzsébet

Május: /Pünkösöd hava./

A talpraesett úttörőket vendégül látta a Vilma háza.

Június: /Szent István hava./

A nyári iskola keretében kézműves foglalkozáson vendégül látott a ház 4 nagyatádi és 2 somogyzobi csoportot. A foglalkozáson segítettek: Kovácsné Évike, Szüréné Vali, Hosszúné Marika, Hókané Marika, Hóka Sándor, Diseriné Eta, Vargáné Zsuzsa, Csentei Csilla, Friedrichné Marika, Almásiné Raj Vali, Spanics Ágnes, Spanics Katalin.

Falunap:

Főzött Hóka Sándor. Megjelent az első képeslap és szórólap, mely az Általános Iskola ajándéka. Megépitettük az udvari kemencét, melyhez a téglát az ÁFÉSZ adta ajándékba. A samot lapot Pentz János adta.

Vilma napon

a somogyzobi iskolások előadták a Kő leveles-t, melyet Máté Zoltánné tanított be. A Taranyi Néptánc Együttes és Dévai Nagy Kamilla Krónikásai szórakoztatták a közönséget. Az estebédet Náray László, Gruber József, Horváth István, Kiss István, Eller János főzte.

Kovács János ajándékba elkészítette a tájház táblát.

Július: /Szent Jakab hava/

A ház helyet adott az 1954-ben végzett diákok osztálytalálkozójának, akiket résszel látta vendégül Kovácsné Évike, Horváthné Edit. Segítőik voltak: Vargáné Zsuzsa, Góthné Andrea.

Augusztus: /Kisasszony hava /

Augusztus 20.: A Polgári Kör és a történelmi egyházak szervezésében a református templomban ökumenikus istentisztelet után a Vilma háznál új kenyéradás, szentelés volt. Vendég: Kuzma László területi képviselő és felesége volt.

A kenyeret Héder Györgyné és Kovácsné Évike sütötte. Először jelentek meg fiatal lányok népviseletben.

Tervezett programjaink

Szeptember: /Szent Mihály hava/
9. kultúra napja

Október: /Mintszent hava/

Szüreti mulatság az Általános Iskola rendezésében Friedrich Detti vezetésével.

November: /Szent András hava/

Vilma ház szötteseinek kiállítása a Nagyatádi Múzeumban. Adventi gyertyagyújtás. Minden hétfőgégén, karácsonyi díszek készítése természetes anyagokból.

Állandó munkák vállalói:

Fűnyírás: Somogyzob Önkormányzat, fák, bokrok ápolása: Veszner József, virágoskert gondozása: Kovács Jánosné Magdi, utcai virágok gondozása: Hosszúné Marika, Szüre Vali, mosás: Almásiné Raj Vali, hímzés: Pelöczné Ilonka

Ez évi feladataink:

A parókián lévő zsarus dísznóolat amit a presbitérium ajándékozott a Vilma-háznak, szeretnénk felállítani. A tervet Bagó László elkészítette, szintén ajándékba. A fatárolóban Turi Palibácsi kovács-szerszámaival (a Turi család adománya) és a mai meglévő fujatóval egy működőképes kovácsműhelyt szeretnénk kialakítani. A jövő év feladata felépíteni a Szalai portán lévő méhes mását, bontott anyagból. Szalai Lászlótól felajánlott régi kaptárakkal kiegészítve, a ház méltó melléképülete lehet. Antalics Zsuzsa néni ajándékba ajánlotta az udvarán lévő góré. Ezt is fel kellene állítani.

nyitva tartás:

- 1. hét vége: péntek:** Sóla Eszter
15-17-ig Friedrichné Marika
szombat: Almásiné Raj Vali
Varga Jánosné Zsuzsa
- 2. hét vége: péntek:** Hosszúné Marika
15-17-ig Kissné Eta
szombat: Kovácsné Évike
Horváth Edi
- 3. hét vége: péntek:** Máténé Edit
15-17-ig Diseriné Eta
szombat: Szüréné Vali
Csentei Csilla
- 4. hét vége: péntek:** Veszner Tibor
15-17-ig Spanics Katalin
Spanics Ágnes
Hóka Sándor

Minden hónap első szombatán túrkáló
Baba, gyermekruha, pólók, nadrag,

Vilma-házi Hírmondó

öltöny, télikabát, pulóver, ajándék és használati tárgyak 20-300 Ft-ig.

Minden hónap második szombatán:

Sütés, főzés. Kovácsné Évike, Hováthné Edit, kelt tésztaikat süt. A szülők alapanyagokat küldjenek a gyerekekkel. A gyerekek részt vehetnek a munkában.

Minden hónap negyedik szombatán:

Korongolás, tiffany készítés.

Köszöntjük a falu

legidősebb férfi lakosát

Mezei Pál sz: Nagyatád 1908. 05. 12.
Somogyzob, Kálvin u. 22.

legidősebb nő lakosát

Sági Józsefné sz: Lendvaujfalu 1910. 03. 27;
Somogyzob, Keleti köz 17.

Szeressétek az öregeket

“Nagyon szépen kérek titeket,
Szeressétek az öregeket.
A reszkető kezű ősz apákat,
A hajlott hátú jó anyákat...
A ráncos és eres kezeket,
Az elszürkült, sápadt szemeket...
Én nagyon kérek titeket,
Szeressétek az öregeket.”

O- Becsei István

2004. évben születettek:

Szeretettel köszöntjük az új Szobiat

1. Gulyás Emese 2004. 03. 07
2. Fazekas Ádám 2004. 03. 16.
3. Kovács Noémi 2004. 09. 05.

2004. évben elhunytak:

A tükröt emlékükre letakartuk fehér törölközővel.

1. Varga Imre 1944.
2. Gulyás János 1939.
3. Tratnyek László 1936.
4. Czink Istvánné 1945
5. Füzési József 1938
6. Turi Pál 1924
7. Mezősi János 1922
8. Óh János 1930
9. Kovács Lászlóné 1938
10. Németh György 1951
11. Hosszú Sándorné 1925
12. Varga Gyula 1956
13. Varga Ferenc 1950
14. Bakonyi Józsefné 1927
15. Budvig Józsefné 1920
16. Szentgyörgyi István 1910
17. Bodnár Istvánné 1925
18. Katona Erzsébet 1920

HIRDETÉS

Kettő fekete, kettő fekete-fehér, kettő fehér-cirmos kiscica ajándékba kapható.
Telefon: 445-106